

Ville Mäkelä

"Muisti on todellakin minulle pakkomielle, ollut koko elämäni. Olen oman menneisyyteni suhteen valikoiva, enkä edes halua palauttaa kaikkea mieleen. Siksi kai luon tarinoini hyvämuistisia henkilöitä", sanoo entisessä Jugoslaviassa syntynyt, Ranskaan jo 10-vuotiaana muuttanut Enki Bilal. Yksi nykysarjakuvan harvoista supertähdistä vieraili elokuussa Helsingin sarjakuvafestivaaleilla elokuussa.

Ennako-odotusten mukaisesti Bilal (s. 1951) veti tuolit ja seinävierustat täpötäyteen väkää oman julkisen esiintymisensä aikaan sarjakuvafestivaaleilla. Eikä ihme, Bilalin ilmaisuvoimaiset kuvat ja albumien tunnelmat jäävät mielen sopukoihin todella pitkäksi aikaa.

Uscinkaan Bilalin tarinoista ei muista niinkään juonta, yksittäisiä kohtauksia tai yksityiskohtiaakaan vaan pikemminkin tunnelman. Bilalin tyyli tekee hänestä auteurin - taiteilijan, jonka tuotanto

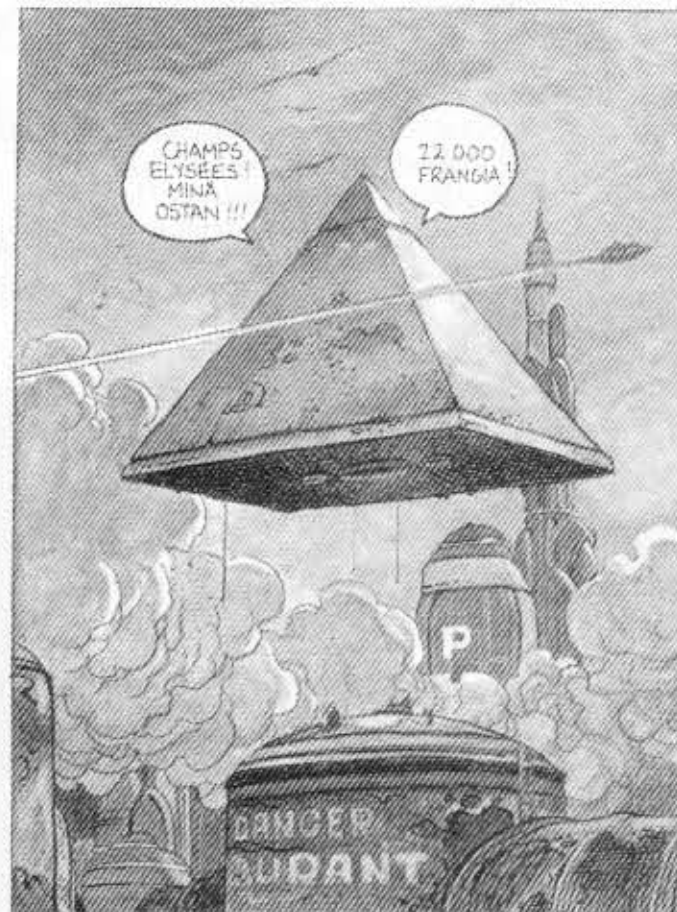
muodostaa selkeän ja muista erottuvan kokonaisuuden. Bilal on helppo tunnistaa, vaikka näkisi vain yhden ainoan ruudun.

Pitkän uransa aikana hän on tehnyt kaikkiaan 13 sarjakuva-albumia. Niistä tunnetuimpia ovat Pierre Christinin kanssa tehdyt Metsästysretki ja Koston veljeskunta sekä ns. Nikopol-trilogia, johon kuuluvat albumit Jumalaton näytelmä, Unien vankila ja Kylmä päivän-tasaaja. Uusin albumi, vuonna 1998 ilmestynyt Hirviön uni aloitti jälleen uuden trilogian.

Varsin keskeisessä roolissa Bilalin albumeissa on muisti, niin yksilön kuin yhteiskunnankin tasolta tarkasteltuna. Hirviön unessa (Tammi, 1998) yliluonnollisen tarkalla muistilla varustettu Nike Hatzfield pyrkii palaamaan takaisin syntymäänsä, muistamaan tilanteen ennen kaoottista nykyhetkeä. Pessimistisessä tarinassa Balkanin kriisi on toteutunut laajemmassa mittakaavassa ja maailma on erilaisten pienryhmien taistelutanner.

"Jugoslavia on minulle kaukaistunut mutta edelleen avoin haava. Koitan saada harsitua haavat kotilääketieteen eli taiteen keinoin umpeen. Synnyin maassa, jossa oli diktatuuri, vaikkakin melko softissa muodossa. Entisen itäblokin maiden diktatuurin seuraukset ovat vieläkin nähtävissä esimerkiksi Kurskin ydinsukellusvenekriisin tapaisten tapahtumien muodossa", kertoo Belgradista

Ranskaan 10-vuotiaana muuttanut Bilal. Lapsuuden kokemukset eivät häviä mielestä, mutta silti hän kokee olevansa ensi sijaisesti ranskalainen - jos sekään. Hirviön uni oli kuitenkin Bilalilta omien juurten tunnustus. Omien sanojensa mukaan hän olisi tuskin tehnyt albumia, jos olisi syntynyt Ranskassa.

"Kielen perusteella kuulun Ranskaan mutta en välttämättä halua kuulua mihinkään maahan. Toisaalta lapsuudestani johtuen kannatan urheilussa kaikkia Jugoslaviasta tulevia joukkueita!"

Muisti on avain

"Muistan lapsuudestani Belgradissa hirveän vähän. Luultavasti juuri siksi teen hahmoista itseni vastakohtia. Pysin palaa-

maan Hirviön unessa myös vanhempieni muistoihin toisesta maailmansodasta. Se, miten Nike muistaa viime sodan, vertautuu vanhempieni kokemuksiin. Siten päästään serbien ja kroaattien välisen vihanpidon ytimeen, pohtimaan niiden syitä.

"Balkanin kriisi on kaksitahoinen asia. Tavallaan sen voi nähdä vain Balkanin niemimaan ongelmana, mutta toisaalta voi myös pohtia ihmisyttä yleisemminkin. 1900-luku on ollut ihmiskunnan ongelmallisimman ja kammottavimman aikakausi, tähän asti."

"Minusta taiteilijan on luodettava töissään mennyttä, nykyistä ja tulevaa. Kaikkia näitä pitäisi pyrkiä heijastamaan muistilla. Taiteilijan tehtävänä on herättää lukija vastarintaan, pohtimaan nyky maailman epäkohtia."

Lausahdus kertoo, että pohjimmitaan Bilalin töiden taustalla on toivo paremmasta. Muisti on vastarinnan avain. Mikäli emme unohda yhteiskunnallisia vääryyksiä, niihin voi edes yrittää vaikuttaa.

Toisinaan Bilalia kuitenkin syytetään pessim-

Ratskamaton arvostelu: mikä kaikki Bilalin mielestä näyttävät maailman iloitteita? Ja naiset Blade Runner -näyttelijä?

Jumalaton näytelmä (1980) esitteli Bilalin kyyliä myös käsikirjoituspuolelta.

mistisyydestä. Hänen sarjakuviansa ja elokuviansa maailma tuntuu äkkipäätä miltei nihilistiseltä. Henkilöhahmot ovat kylmän etäisiä toisiaan kohtaan ja valta kulkee käsi kädessä korruption ja juonittelujen kanssa.

"Itse en pidä tarinoitani pessimistisinä, vaan pikemminkin tarkkanäköisinä. Pysin tarinoissani heijastamaan nykyhetken rakenteellisen väkivallan lähitulevaisuuteen. En siis ole sen paremmin pessimistinen kuin kynninenkaan, kerron vain maailmasta. En voi sulkea sen tapahtumilta silmiäni."

"Haluan kuitenkin korostaa, että tarinoissani on myös aimo annos mustaa huumoria. Ei tässä matoisessa maailmassa selviä ilmankaan!"

Tyyli löytyi Jumalattomassa näytelmässä

Hirviön uni esittelee tyyllisesti muuttaneen Bilalin. Kuvat ovat luonnosmaaisia ja aiempia albumeita sähköisempiä.

"Erilaiset aiheet vaativat erilaista käsittelytapaa. Hirviön unessa on väkivaltaisen, ruma aihe, joka vaatii raivokasta tyyliä. Sitä ei voi tehdä samalla tyyllillä kuin vaikka Metsästysretkeä."

Bilal on kasvanut sarjakuvan supertähteksi vähitellen. Hänen nimensä nousi

esiin jo 1970-luvulla, jolloin hän alkoi tehdä ensin *Pilote*-lehteen ja myöhemmin *Metal hurlant*-lehteen sarjakuvia. Bilalin sci-fi-sarjakuvat olivat jo silloin tyylikkää, vaikka tarinoista paistoikin tietty naiivius eikä piirrosjälkikään ole aivan nykyisen veroista.

"Kun aloitin urani 1970-luvun alussa, ranskalainen aikuissarjakuva eli kukoistuskauttaan. Kaikenlaiset kokeilut olivat mahdollisia. Media ja valtiolliset institutiot tukivat taitavien tekijöiden toimin-

taa, mikä antoi todellisen vapauden tehdä mitä halusi. Halusin tietysti hyödyntää tämän mahdollisuuden."

"Koen löytäneeni itseni piirtäjänä vasta Jumalattoman näytelmän ja Metsästysretken myötä. Siksi en pidä ajatuksesta, että vanhoja tarinoitani julkaistaisiin suomeksi."

Ja miksi esitelläkään menneisyyttä, kun tulevaisuudessakin on riittävästi maisteltavaa? Parhailtaan Enki Bilal tekke jatko-osaa Hirviön uneen, joka on nimel-

tään hämmäntävästi *Trente-deux Decembre* (32. joulukuuta). Albumi ilmestyy myös suomeksi ensi vuonna.

Lisäksi työteliäs Bilal on tehnyt 50 kuvitusta Pierre Christinin kirjoittamaan, Tsernobylist kertovaan kirjaan nimeltä *Sarcophage*. Sarjakuvan puolella ei kuitenkaan ole luvassa yhteistyötä Christinin eikä kenenkään muunkaan käsikirjoittajan kanssa.

"Sarjakuvia teen nykyisin yksin, sen olen päättänyt. Sivuprojekteja voi sitten olla muittenkin kanssa." ■

Digiteknologia kiehtoo

Enki Bilal on tehnyt tähän mennessä kaksi elokuvaa. *Bunker Palace Hôtel* (1989) ja *Tykho Moon* (1997). Elokuvat eivät ole menestyneet sarjakuvien lailla, mutta silti Bilal nauttii niiden tekemisestä.

"Sarjakuvapiirtäjä menettää elokuvantekijänä ehkä 60 prosenttia vapautestaan. Ja toisaalta elokuva on hirvittävän kallis väline, edes Spielberg ei voi toteuttaa vilpimpiä unelmiaan", muistuttaa Bilal.

"On silti hauskaa taistella jäljelle jäävistä prosenteista. Elokuva on muuttumassa vallankumouksellisella tavalla. Mielikuvitukselle riittää entistä enemmän mahdollisuuksia tänä päivänä digitaalisen teknologian myötä."

Bilal onkin tarttunut innokkaasti uuden tekniikan tarjoamiin

Oikealla stili-kuva elokuvasta *Bunker Palace Hotel*. Alla toiminnas elokuvassa *Tykho Moon*.

mahdollisuuksiin. Parhailtaan hän suunnittelee kolmatta elokuvaansa, jossa käytetään sekä oikeita että bittinäyttelijöitä. Elokuva perustuu Nikopol-trilogiaan, vaikka se ei toistakaan kolmen albumin tapahtumia sellaisenaan.

VH

BILALIN albumeita

Bilalin versio Aku Ankasta.

- **La Croisière des Oubliés** (1975, käsikirjoitus Pierre Christin)
- **La Vaisseau de Pierre** (1976, käsikirjoitus Pierre Christin)
- **La Ville Qui n'Existait pas** (1977, käsikirjoitus Pierre Christin)
- **Memoire d'Outre-Espace** (1978, käsikirjoitus Pierre Christin)
- **Exterminateur 17** (1979, käsikirjoitus Jean-Pierre Dionnet)
- **Les Phalanges de l'Ordre Noir** (1979, käsikirjoitus Pierre Christin; suom. Koston veljeskunta, Tammi 1990)
- **La Foire aux Immortels** (1980, käsikirjoitus Pierre Christin; suom. Jumalaton näytelmä, Tammi 1985)
- **Crux Universalis** (1982)
- **Le Bol Maudit** (1982)
- **Partie de Chasse** (1983; suom. Metsästysretki, Tammi 1989)
- **La Femme Piège** (1986; suom. Unien vankila, Tammi 1988)
- **Froid Equateur** (1992; suom. Kylmä päiväntasaaja, Tammi 1993)
- **Le Sommeil du Monstre** (1998; suom. Hirviön unni, Tammi 1998)

